

*Резнік Ольга Геннадіївна,
студентка спеціальності «012 Дошкільна освіта»*

*Сопова Дана Олегівна,
викладач циклової комісії з педагогічної освіти,
Фаховий коледж "Універсум"*

Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі вдосконалення дошкільної освіти значних змін зазнали вектори та пріоритети мовленнєвого розвитку дітей передшкільного віку, підходи до навчання рідного мовлення. Одним з пріоритетних напрямів сучасної дошкільної лінгводидактики є вивчення педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено такі кінцеві результати розвитку мовлення випускника закладу дошкільної освіти як сформованість у нього різних видів мовленнєвої компетенції: фонетичної, лексичної, діалогічної та монологічної (Богущ, с. 150).

Педагогічні умови формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку розглядалась такими корифеями педагогічної науки, як Я.А. Коменським, С.Ф. Русовою, К.Д. Ушинським, Є.І. Тихеєвою, В.О. Сухомлинським, І.І. Огієнком, а також такими відомими психологами, як О.Р. Лурія, Д.Б. Ельконін, Л.С. Виготський, А.К. Маркова, С.Л. Рубінштейн.

На важливості вивчення педагогічних умов формування діалогічної компетенції наголошують такі сучасні українські науковці як Н.В. Луцан, Г.В. Чульова.

Варто зазначити, що, хоча проблема розвитку в дітей передшкільного віку діалогічної компетенції перебуває в центрі уваги науковців, спостереження за спонтанним мовленням дітей у групах закладів дошкільної освіти довели наявність низки проблемних питань, таких як:

- недостатнє наукове вивчення специфіки діалогічної компетенції дітей на етапі дошкільного дитинства і поширене використання дітьми невмотивованого розмовного мовлення з недотриманням норм вимови;

- відсутність наукових методичних рекомендацій з дотримання педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку і потреба практики дошкільної освіти в інноваційних педагогічних технологіях;

- відсутність підготовки виконавців закладів дошкільної освіти до роботи з розвитку діалогічної компетенції дітей передшкільного віку і відсутність єдиного стандарту розмовного мовлення дітей;

Визначені проблемні питання зумовили мету нашого дослідження: здійснити аналіз педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

Досягнення сформульованої мети вимагає розв'язання таких завдань:

- 1) виявити основні підходи до проблеми формування діалогічної компетенції в сучасному просторі дошкільної освіти;
- 2) охарактеризувати особливості особистісно орієнтованого підходу;
- 3) довести доцільність застосування словоцентричного підходу до мовленнєвого розвитку дитини передшкільного віку, що дозволить забезпечити цілісність у реалізації завдань розвитку діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

Український дослідник А.П.Васильєв визначає мовну компетенцію як сукупність конкретних вмінь, які необхідні члену мовного суспільства для здійснення мовленнєвих контактів з оточуючими та оволодіння мовою як навчальним предметом.

В межах особистісно орієнтованого підходу розвиток діалогічної компетенції в передшкільному віці реалізується за умови створення практичного мовного середовища, в процесі спілкування з іншими дітьми та дорослими, одночасно в таких системах, як: "дитина – однолітки", "дитина – дитина", "дитина – дорослий". Дослідники зазначають, що інформаційне наповнення діалогічної компетенції під час спілкування дитини з одногрупниками та вихователями є кардинально різним (Н.Сергєєва, Є.Смирнова, О.Гвоздев, Т.Піроженко, Л.Єфіменкова, В.Капінос). Діалог, що стосується системи "дитина-дитина" характеризується повільним та активнішим використанням різних мовних засобів, зв'язністю, зрозумілою структурою, правильною побудовою на протязі діалогам між дитиною і вихователем. Під час діалогу з вихователем дошкільник не намагається бути зрозумілим, бо вихователь розуміє вихованця в різних ситуаціях. На протязі, одногрупники потребують чітких та ясних слів. Необхідність у спілкуванні з одногрупниками та друзями спонукає дитину до мовленнєвої активності. Під час роботи за напрямом особистісно орієнтованого підходу вихователі констатують той факт, що висловлювання дітей старшого дошкільного віку різні за використаними мовними засобами та розміром.

На нашу думку, цікавими для наукового дослідження є такі підходи:

- аксіологічний: вивчення явищ з метою виявлення їх можливостей задовольняти потреби дитини, розв'язувати завдання гуманізації суспільства, у якому дитина є найвищою цінністю;
- ресурсний: виявлення і розвиток потенційних можливостей кожної дитини;
- синергетичний: саморозвиток особистості здійснюється через постійну взаємодію з оточуючими, що мотивує формування її нових якостей;
- системний (Богун, Гавриш, Котик, с. 78).

Варто зазначити, що цілісний підхід до формування діалогічної компетенції є необхідним, бо структурований діалог є неможливим за відсутності діалогічних відносин, сформованої активної позиції. Оволодіння діалогічною компетенцією є неможливим без опанування мови та засобів невербальної комунікації, виховання культури мовлення.

Діалогічне мовлення виступає головною формою спілкування дітей передшкільного віку. Раніше, у методиці розвитку мовлення розглядалася проблема стосовно визначення потреби навчання дітей діалогічного мовлення, якщо вони засвоюють його мимовільно під час спілкування з іншими людьми.

Не варто забувати, що діалог є природним середовищем розвитку особистості дитини передшкільного віку. У дітей передшкільного віку треба розвивати вміння будувати діалог, тобто ставити запитання, відповідати опоненту, вміти пояснити, заперечити думку, з якою не згоден. З цією метою використовують бесіди на різні теми, пов'язані з життям дитини в сім'ї, заклади дошкільної освіти, зі стосунками з одногрупниками та вихователями, захопленнями. Українські дослідники Л.Колтунова та М.Львов вважають, що важливо розвивати вміння слухати іншу людину, задавати запитання та відповідати на запитання співрозмовника.

Отже, практика та наукові дослідження довели, що у дітей передшкільного віку необхідно розвивати в першу чергу діалогічну компетенцію, яка не формується без прямого впливу вихователя. Важливим є навчити вихованця вести діалог, розвивати вміння слухати та розуміти мову оточуючих, вміти підтримувати розмову, правильно і зрозуміло відповідати на запитання та запитувати самому, вміти поводити себе відповідно до ситуації спілкування. Вважаємо за доречне запровадити словоцентричний підхід як головну педагогічну умову мовленнєвого розвитку дитини передшкільного віку, що, на нашу думку, дасть змогу забезпечити цілісність у реалізації завдань розвитку діалогічної компетенції мовлення дітей.

Література:

1. Богущ А., Гавриш Н., Котик Т. (2006) Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. За заг. ред. А. Богущ, Н.Гавриш, Т.Котик. Київ: Видавничий Дім "Слово". 304 с.
2. Богущ А.М. (2008) Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі. За заг. ред. А.М.Богущ. Київ: Видавничий Дім "Слово". 272 с.